

BELOKRANJSKE PISANICE *

* Povzeto po Brancelj Bednaršek, A. (1993). *Belokranjske pisanice*. Metlika. Belokranjski muzej.
Fotografije: arhiv Belokranjskega muzeja, Branko Babič, Bojan Radovič

OKRAŠENA JAJCA

- ❖ Pobarvana in okrašena jajca so značilna za pomladni čas in spremljajo veliko noč.
- ❖ Na Slovenskem jih imenujemo različno, npr. pisanice, pisanke, pirhi, remenke, rumenice.
- ❖ Ene najlepših in bolj znanih pri nas so belokranjske pisanice, za katere je značilno, da se geometrični in stilizirani okraski rišejo (pišejo) s posebno pisalko in segretim voskom ter barvajo.

JAJCE

- ❖ Jajce je prastar indoevropski pomladni simbol.
- ❖ Pomeni rodovitnost in ponovno prebujenje življenja v pomladanskem času.

JAJCE IN KRŠČANSTVO

- ❖ Krščanstvo je simbolno povezalo jajce s Kristusovim vstajenjem, zato se je kot velikonočna jed uveljavilo pri vseh narodih, povezanih s krščanstvom.

KRAŠENJE JAJC

- ❖ Prvo poročilo o krašenju jajc med slovenskim kmečkim prebivalstvom sega v 17. stoletje.
- ❖ Najstarejše ohranjene belokranjske pisanice pa so iz druge polovice 19. stoletja.

BELOKRANJSKA PISANICA

- ❖ Slovensko ime pisanica izvira iz besede pisa, ki pomeni črto, in opredeljuje jajca, ki niso samo enotno pobarvana, ampak so tudi poslikana, porisana ali, kot pravijo v Beli krajini, napisana oziroma popisana.

BATIK TEHNIKA

- ❖ Za izdelovanje belokranjskih pisanic je značilna batik tehnika, katere bistvo je, da vzorce, ki naj bi ostali neobarvani, zaščitimo z voskom.

PISAČ

- ❖ Pisač je sestavljen iz pločevinastega lijačka in okoli 10 cm dolgega lesenega držala. V pločevinast lijaček se vloži vosek, ki se topi, ko se pisač drži nad plamenom goreče sveče.

BARVE NARAVNEGA IZVORA

- ❖ Barve so bile sprva naravnega izvora.
- ❖ Češminove korenine in žafran so dajali rumeno barvo, jelševo in češnjevo lubje sivkasto rdečo, črno barvo pa hrastovo lubje.

PRAŽILJKA ali BRAZILSKI LES

- ❖ Že Valvasor poroča o „v bražiljki kuhanih jajcih“, to je v pražiljki (*Caesalpinia echinata*), ki so jo francoski mornarji v 16. stoletju pripeljali iz Brazilije v Evropo.
- ❖ Zavrelica skorjic je dajala lepo rdečo barvo.

ČEBULNI LISTI

- ❖ Pisanice, ki so se kuhale v čebulnih listih, so bile temno rumene oziroma rdeče rjave.

UMETNA BARVILA IN KREP PAPIR

- ❖ V prvi polovici 20. stoletja so namesto naravnih barvil začeli postopoma uporabljati umetna, posluževali pa so se tudi „krep“ papirja, ki so ga namočili v vodo.

GEOMETRIJSKI MOTIVI

- ❖ Za belokranjske pisanice so značilni geometrijski in stilizirani motivi, rastlinskih je malo.

„PISANJE NA VUZDICE“

- ❖ To je star način pisanja, ko so jajce razdelili vodoravno z eno, navpično pa z dvema črtama. Sredi vsakega od osmih polj so naredili mali krog in od njega vlekli črte do tam, kjer so se križale.

„STOPIČKI“

- ❖ Jajce je razdeljeno z dvema bolj ali manj oddaljenima vodoravnima črtama, med njima pa so navpične črte, ki tvorijo polja za okraševanje.

„STELJICA“

- ❖ Med rastlinskimi motivi se največkrat uporablja steljica, kakor Belokranjci rečejo praproti, ki je upodobljena kot vejica.

NAJZNAČILNEJŠI MOTIVI

- ❖ V prvi polovici 20. stoletja se na pisanicah najpogosteje pojavljajo cikcakaste črte, spirale, trikoti, pikčasta polja, motiv polževe hišice.

NAPISI

- ❖ Za starejše pisanice so značilni nabožni napisi, potem pa so začeli prevladovati ljubezenski.

DRSANKE

- ❖ Drugi značilni belokranjski velikonočni simbol so drsanke. Značilne predvsem za območje Metlike.
- ❖ Njihova tehnika izdelovanja je drugačna: na pobarvana in kuhana jajca se dela okraske z nožičkom ali škarjicami.
- ❖ Prevladujejo rastlinski motivi.

IZDELOVANJE BELOKRANJSKE PISANICE

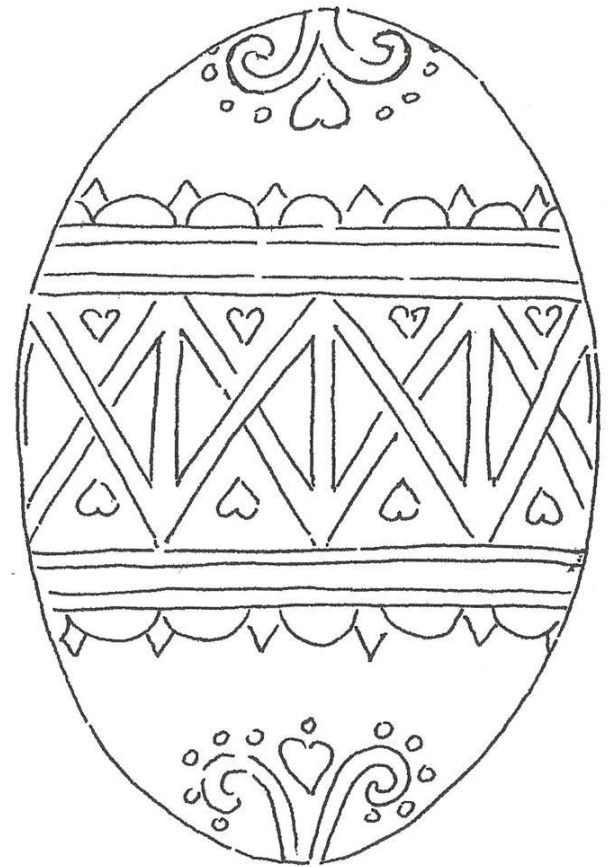
POTREBUJEMO

- ❖ izpihano jajce,
- ❖ sveča ali gorilnik,
- ❖ čebelji vosek,
- ❖ писаč,
- ❖ časopisni papir,
- ❖ rdeč krep papir,
- ❖ črna tekstilna barva,
- ❖ rdeča volna,
- ❖ tanka žička.

PREDFAZA

- ❖ Priprava vzorca na list ali vsaj zamisel.

1. FAZA

- ❖ Risanje vzorca s pisacem in voskom na belo lupino.

2. FAZA

- ❖ Barvanje v hladni vodi, v katero je namočen rdeč krep papir. V barvi naj bodo jajca en dan.

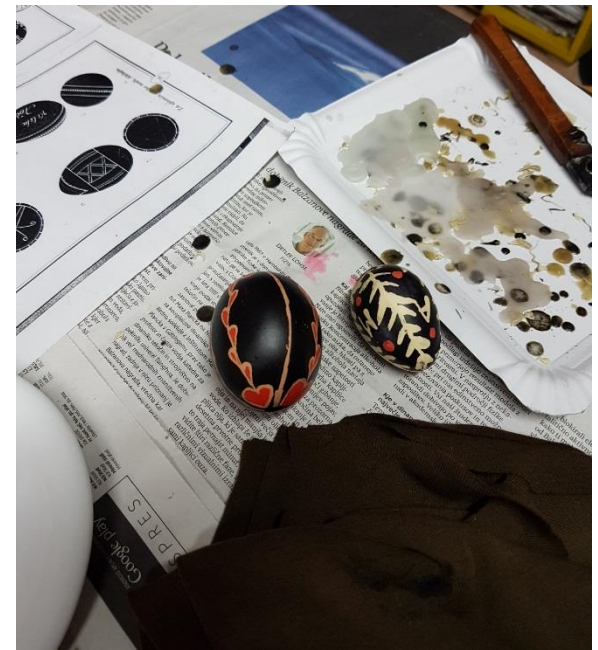
3. FAZA

- ❖ Risanje in dopolnjevanje vzorca na osušeno rdečo lupino.

4. FAZA

- ❖ Barvanje v črni tekstilni barvi. Jajca se potopi v mrzlo črno vodo, ki naj zavre. Vre naj 3, največ 5 minut. Potem se jajca odcedi in zbríše z mehko krpo ter osuši.

5. FAZA

- ❖ Skozi luknjici na jajcu se napelje rdečo volno, iz katere je na spodnjem delu narejen cofek, na zgornjem pa zanka za obešanje.

